

Zróżnicowanie; rozwój społeczno-ekonomiczny; Jugosławia

Słowa kluczowe w języku angielskim:

Diversity; socio-economic development; Yugoslavia

Charakterystyka pracy w języku polskim:

Przedmiotem podjętych przez autora badań były zmiany zachodzące w środowisku społeczno-ekonomicznym krajów powstałych po rozpadzie Socjalistycznej Federacyjnej Republiki Jugosławii. W rozprawie, podjęto próbę oceny porównawczej obecnego stopnia rozwoju społeczno-ekonomicznego tych państw w odniesieniu do ich poziomu rozwoju sprzed wyodrębnienia się ze struktur SFRJ.

Obszar badań, to terytorium byłej Socjalistycznej Federacyjnej Republiki Jugosławii a po jej rozpadzie obszar państw, które powstały po jej fragmentacji, czyli Słowenii, Chorwacji, Bośni i Hercegowiny, Serbii, Czarnogóry, Kosowa i Macedonii.

Cezury czasowe przyjęte w niniejszej rozprawie obejmują okres dwudziestu lat. Początkiem badanego okresu jest rok 1990. Cezurę domykającą stanowi rok 2010.

Problem badawczy został zawarty hipotezie podstawowej twierdzącej, że rozpad Jugosławii spowodował wzrost zróżnicowania poziomu rozwoju społeczno-ekonomicznego państw post-jugosłowiańskich oraz że obecny, zróżnicowany rozwój społeczno-ekonomiczny obszaru byłej Jugosławii jest implikacją historycznego zróżnicowania kulturowego obszaru, tj. przynależności składowych byłej Jugosławii do różnych kultur, kultury zachodu i kultury wschodu. Uzasadnieniem dla tej hipotezy są następujące okoliczności:

- działania wojenne skupiały się tylko na obszarze spornych terytoriów;
- nie wszystkie republiki byłej Jugosławii a później niepodległe państwa, były aktywnymi stronami walk bratobójczych;
- bombardowanie NATO dotknęło tylko Serbię;
- republiki byłej Jugosławii, zarówno przed jak i w momencie rozpadu Jugosławii, prezentowały różny poziom rozwoju.

W kontekście poruszanego zagadnienia, hipotezę podstawową rozwinęto o następujące hipotezy szczegółowe:

1. Szybszy rozwój gospodarczy stał się udziałem przede wszystkim Słowenii i Chorwacji, które były także najlepiej rozwiniętymi republikami SFRJ;
2. Rozpad wspólnego rynku i zerwanie współpracy gospodarczej pomiędzy nowymi państwami a wcześniej republikami jugosłowiańskimi, przyczyniły się do wzrostu dysproporcji rozwojowych pomiędzy państwami post-jugosłowiańskimi;
3. Powstanie państw w warunkach konfliktu zbrojnego, toczącego się przede wszystkim na terenach najbardziej zróżnicowanych etnicznie, nasiliło migracje o charakterze etniczno-narodowościowym, przyczyniając się do etnicznej homogenizacji tych obszarów.

W celu przybliżenia wielopłaszczyznowych warunkowań, mających znaczący wpływ na badane zjawiska przedmiotem badań stała się również problematyka zróżnicowania etnicznego obszaru byłej Jugosławii łącznie z wydarzeniami implikującymi zmienność tego zróżnicowania oraz przyczyny i przebieg rozpadu byłej Jugosławii.

W pracy wykazano, że rozpad Jugosławii w 1991 roku przyspieszył dynamikę zróżnicowania poziomu rozwoju ekonomicznego obszaru byłej Jugosławii. Wskazano również na wrażliwość obszaru byłej Jugosławii, na zmiany zachodzące w środowisku politycznym.

Okres walk bratobójczych skutkował dynamiczniejszym rozwojem obszarów nieobjętych działaniami zbrojnymi - Słowenia a tereny, na których toczyły się walki (Chorwacja, Bośnia i Hercegowina, Serbia), lub były objęte embargiem gospodarczym i działaniami wojsk NATO (Serbia) notowały wolniejsze tempo rozwoju. Krajami post-jugosłowiańskimi, których rozwój społeczno-ekonomiczny, w badanym okresie, mierzony PKB per capita, jest w miarę zadowalający, są Słowenia i Chorwacja.

Taki sam rezultat dało badanie rozwoju sześcioma metodami analizy wielowymiarowej.

Żaden z badanych obiektów obszaru byłej Jugosławii, nie osiągnął poziomu rozwoju społeczno-ekonomicznego, jaki prezentował w roku 1990. Badanie rozwoju społecznego względem HDI, tylko Słowenię wskazuje, jako obszar, który osiągnął i przekroczył poziom rozwoju sprzed rozpadu Jugosławii. Jednakże i ten przyrost nie jest szczególnie znaczący.

Rezultaty pracy wskazują, że konflikt zbrojny na terenie byłej Jugosławii przyczynił się do migracji o charakterze etniczno-narodowościowym. Skala tego zjawiska była znaczna z uwagi na znaczne zróżnicowanie etniczne obszarów byłej Jugosławii objętych działaniami wojennymi. Konflikt serbsko-chorwacki i działania wojenne z nim związane, toczyły się przede wszystkim na terenie wieloetnicznej Bośni i Hercegowiny oraz chorwacko-serbskich terenach przygranicznych (min. Vukovar, Osijek, Slavonski Brod) zamieszkałych przez ludność obu narodowości. Konflikt serbsko-albański w Kosowie przyczynił się do migracji zarówno ludności serbskiej jak i albańskiej. Szczególnym

przypadkiem, jest Bośnia i Hercegowina, gdzie doszło do znacznego przesunięcia mas ludności serbskiej i chorwackiej, co przyczyniło się do powstania jednoznacznie etnicznie homogenicznych obszarów. Republika Serbska, obejmująca przygraniczne obszary z Serbią oraz z Chorwacją (dawne wojskowe pogranicze) zamieszkiwana jest obecnie w większości przez ludność serbską. Mieszkańcy Federacji Bośni i Hercegowiny to w przeważającej części Chorwaci i Bośniacy. Procesowi homogenizacji nie oparła się również Chorwacja.

Po rozpadzie SFR Jugosławii nastąpił raptowny wzrost zróżnicowania rozwoju społeczno - ekonomicznego obszaru byłej Jugosławii. Proces ten został zahamowany dopiero w latach 2001-2003 jednakże, pomimo notowanego spadku, nadal utrzymuje się na wysokim poziomie.

Rozwój wszystkich państw post-jugosłowiańskich charakteryzuje się stagnacją rozwojową, którą pogłębia kryzysowa sytuacja na rynku międzynarodowym. Świadczy to o niedojrzałości systemów gospodarczych wszystkich państw omawianego obszaru i ich znaczną podatność na wahania koniunktury na rynku, w szczególności europejskim a zawężając, na rynku Niemiec - głównym lub jednym z głównych partnerów wszystkich państw post-jugosłowiańskich.

Siłowe zaspokojenie ambicji elit politycznych pod hasłem przywrócenia tożsamości narodowej na terenie wieloetnicznym, prowadzi do wyniszczenia społeczeństwa, migracji ludności, zniszczenia środków produkcji, zniszczenia infrastruktury komunikacyjnej, co skutkuje zahamowaniem rozwoju społeczno - ekonomicznego obszaru objętego konfliktem. Na badanym obszarze, w wyniku rozpadu Jugosławii, doszło do wzrostu zróżnicowania rozwoju społeczno - ekonomicznego pomiędzy państwami post-jugosłowiańskimi, w porównaniu do poziomu tego zróżnicowania przed rozpadem.

Znaczący wpływ na proces fragmentacji byłej Jugosławii wywarła sytuacja międzynarodowa oraz mocne zaangażowanie się w proces destabilizacyjny niektórych państw, wcześniej silnie związanych z obszarem byłej Jugosławii - panujących na obszarze byłej Jugosławii. Dlatego też wydaje się, że prawidłowe odczytywanie sygnałów płynących z sytuacji międzynarodowej a także prawidłowa ocena geopolitycznej pozycji danego kraju czy regionu ma kolosalne znaczenie na kształtowanie poziomu rozwoju społeczno - ekonomicznego określonego obszaru.

Konflikt zbrojny na obszarach o znacznym zróżnicowaniu etnicznym, w przypadku, gdy granice etniczne nie pokrywają się z granicami administracyjnymi, przyczynia się do przesunięć i łączenia się mas społeczeństwa o jednolitym pierwiastku etnicznym. Tym samym dochodzi do homogenizacji etnicznej obszarów, stwarzając podwaliny pod nowy ład społeczny i polityczny.

Rozwój społeczno - ekonomiczny obszaru byłej Jugosławii jest zależny od określonej historycznie, przynależności kulturowej poszczególnych składowych obszarów byłej Jugosławii, obecnie państw post-jugosłowiańskich.

Wydaje się za wskazane prowadzenie dalszych badań nad rozwojem społeczno - ekonomicznym obszaru byłej Jugosławii, chociażby z punktu widzenia określenia wpływu takich czynników jak narodowość, wyznanie, czy uwarunkowania międzynarodowe na poziom i dynamikę rozwoju badanego obszaru. Badania takie mogą przyczynić się do większego zrozumienia zasad funkcjonowania państw wielonarodowych, o różnym stopniu rozwoju regionalnego, oraz do określania kierunków rozwoju społeczno - ekonomicznego takich państw. Z uwagi na fakt, że praca odnosiła się tylko do określonego obszaru badań, autor uważa, że ważnym elementem badawczym w szerszym zakresie, może być również oddziaływanie przynależności kulturowej, określonego obszaru, na poziom jego społeczno - ekonomicznego rozwoju. Uzyskane wyniki badań, oprócz walorów poznawczych, mogą posiadać walory aplikacyjne także w wymiarze prognostycznym. Badania porównawcze, są również wskazane chociażby z powodu postępującej integracji obszaru byłej Jugosławii z Unią Europejską.

Charakterystyka pracy w języku angielskim:

Opis bibliograficzny publikacji, które powstały jako wynik pracy badawczej:

Oferta wykorzystania pracy w języku polskim:

Oferta wykorzystania pracy w języku angielskim:

Współpraca międzynarodowa: